

Nový hrad, jeho předsunutě i obléhací opevnění

Olomučany, okr. Blansko, Jihomoravský kraj
Středověk, novověk

 1,2 km

Navigační bod: N 49°19'26.92",
E 16°38'30.74"

Přístup: Od Kateřinského mostu přes Svítavu po červené značce 1,2 km, z Adamova po zelené značce cca 3,8 km. Lepší možnosti parkování jsou v Adamově, v omezené míře se však dá parkovat i u Kateřinského mostu.

Význam: Nový hrad je příkladem postupného opevňování původního vrcholné středověkého sídla. Jedná se o soubor zříceniny vrcholně středověkého hradu a romanticky upraveného předsunutého opevnění, které vzniklo na místě bývalé obléhací bašty. Těch leží kolem hradu ještě pět, dochovány jsou i pozůstatky opevněného tábora oblehatelů. Máme tak před sebou unikátní doklad vojenství pozdního středověku.

↑ Pohled na Nový hrad od severu. Foto L. Kundera

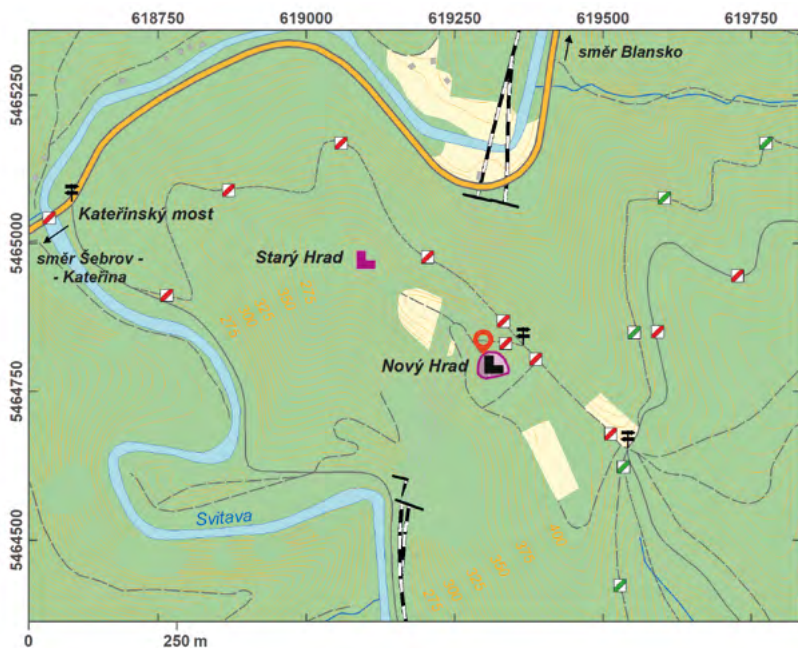
Historie: První písemná zmínka o *hradu je snad k roku 1381, nálezy keramiky z blízkého okolí však dovolují uvažovat o tom, že k jeho výstavbě došlo někdy na přelomu 13. a 14. století. O sto let později hrad držel markrabě Jošt, jenž jej před rokem 1411 postavil Vaňkovi Černoorskému z Boskovic. Páni z Boskovic hrad po roce 1460 postoupili Kunštátům. V letech 1469 až 1470 byl dobýván uherským vojskem. Právě tehdy bylo vystavěno šest *obléhacích bašt, přičemž za baštou na hřebeni jižně od hradu byl vybudován i opevněný tábor. Na místě zmíněné bašty na hřebeni proti hradu pak vzniklo zděné předsunutě *opevnění datované deskou nad vstupem v předbraní k roku 1491, na níž jsou jako stavebníci uvedeni Dobeš a Beneš Černoohorští z Bos-

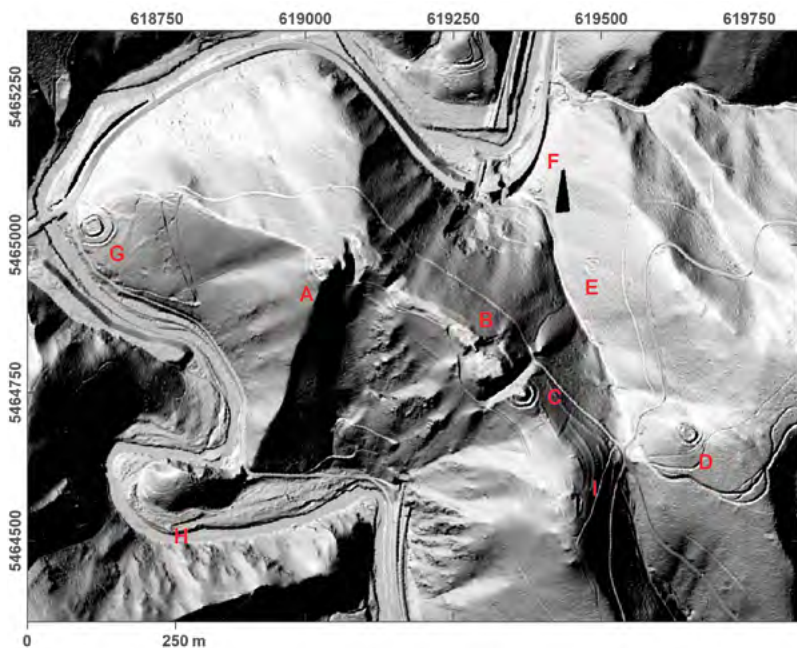
kovic. Opraven byl také vlastní hrad, který se stal jedním ze dvou správních center novohradsko-pozoříckého panství. K zániku původního hradu došlo po roce 1645, kdy hrad dobyli a vydrancovali Švédové. Tehdy byl hrad již v majetku Liechtensteinů. Opraveno bylo pouze předsunuté opevnění, které bylo využíváno k ubytování knížecích myslivců. V rozmezí let 1800 až 1806 byly na bývalém předsunutém opevnění provedeny historizující úpravy, přistavěna byla především mohutná osmiboká věž, a stavba sloužila jako zázemí pro lovecké výpravy do okolních lešů. Na ruině původního hradu, v místech předpokládané věže, byl vystavěn altánek. V současnosti na objektu probíhají udržovací práce.

Popis: Lokalitu tvoří starý hrad s *předhradím (A), nový hrad (B) s předsunutým opevněním (C) a šest obléhacích opevnění (D–I). Vlastní hrad („starý“ Nový hrad), jenž je dnes zcela *archeologizován, byl vystavěn na západní části táhlého hřebenu, nad místem, kde se prudce láme do údolí Svitavy. Byl vybudován na uměle vytvořené plošině o půdorysu lichoběžníka se skosenými východními rohy. Uprostřed této plochy se zdvíhá skalnatý pahorek dnes dotvořený suťovým kuzelem z původní hradní věže. Je možné, že věž byla vzhledem ke svým předpokládaným rozměrům obytná. V severozápadním koutě hradu jsou dosud patrné

základy nejméně dvouprostorového paláce vystavěného na obdélném půdoryse, který se delší stranou přimyká k obvodové hradbě. Další pozůstatky zástavby hradního jádra nejsou dnes patrné. Pod palácem, jenž byl vystavěn na západní straně hradního okrsku, se nachází terasa, která mohla být součástí původní příjezdové cesty. Lze ji považovat za *přihrádek vybudovaný jako přístupový koridor k vlastnímu vstupu do areálu. Vedle sem cesta po severním svahu, pod vlastním hradem. Hrad je oddělen mohutným příkopem od východně ležícího předhradí. Na předhradí jsou výrazné terénní deprese dokládající pozůstatky zástavby. Předhradí je také odděleno od vlastního hřbetu výrazným *příkopem. Za příkopem předhradí se rozkládá planina, na které se pravděpodobně nacházely hospodářské stavby. Jejich reliktů jsou dodnes ve svahu patrné.

Předsunuté opevnění – „nový“ Nový hrad – se nachází asi 300 m východně hradu, na nejužším místě hřbetu. Tvoří jej polygonální *hradební okruh dochovaný takřka v celé hmotě. Útvar je obehnaný příkopem, přičemž na jihovýchodní neohroženější straně je příkop opravdu monumentální. Vstup do areálu je z odvrácené západní strany obdélným předbraním, které je jako jediná stavba jistě současná s hradbou. Severně od brány stojí hranolová věž, ve které bylo schodiště na ochoz hradby, a vystavě-

↑ Nový hrad před rokem 1848, rytina od neznámého autora. Archiv NPÚ – MIS

na byla zřejmě také současně s hradbou nebo jen v krátkém časovém odstupu. Osmiboká věž v jihovýchodním koutě nádvoří je dílem romantické, historizující úpravy z počátku 19. století. V tomto období hrad sloužil Liechtensteinům jako základna pro hony v okolních lesích. (Ve stejné době byl na Starém hradě na kuželu bývalé věže vy-

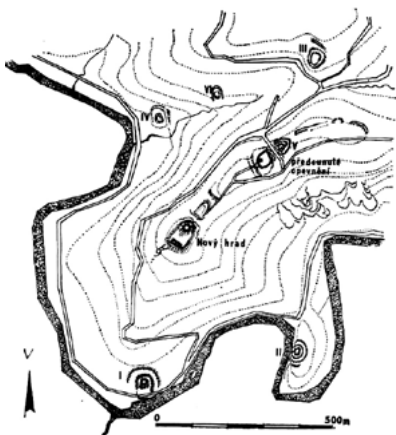
stavěn altánek.) Při jižní hradbě je palácová stavba, starší než věž, jejíž stáří nelze jednoznačně určit. Ze západu se k této stavbě přimyká studna. Na odvrácené straně mohutného příkopu, který areál odděluje na východní straně, se nachází podkovovitý útvar dřevozemního opevnění tvořený dvojicí *valů a příkopů. Jedná se o pozůstatek

↑ Pohled na jedno z obléhacích opevnění. Foto D. Merta 2009

obléhacího opevnění, které zde bylo zbudováno při obléhání Nového hradu za česko-uherských válek v roce 1469. Podobných opevnění se kolem hradu nachází dalších pět a jsou rozmístěna tak, aby zabránila výpadu z hradu a zároveň neumožnila jeho zásobování. Opevnění jsou rozmístěna v nepravidelném kruhu kolem hradu. Mají oválný, kruhový, případně podkovovitý půdorys, který je přizpůsoben terénu, v němž byla budována. Nejrozsáhlejší opevnění byla vystavěna při komunikacích. Komplexu obléhacích opevnění se dotkl zjišťovací výzkum v letech 1972 až 1978, který alespoň částečně přiblížil jak vzhled, tak vybavení *bašt. Na největších z nich byly odkryty pozůstatky dřevohliněných staveb vybavených kachlovými kamny. Výstavba i vybavení obléhacích bodů byly důkladné, protože obléhání hradu trvalo takřka celý rok. Zmíněné opevnění východně od nového hradu bylo následně upraveno a nadále využíváno. Za pozornost stojí i protáhla jihovýchodněji položená planina, na které se nacházel zmíněný tábor obláhatelů. Při severní terénní hraně planiny se nachází několik depresí, které můžeme považovat za stopy po lehkých, snad částečně zahloubených stavbách. [dm]

Literatura: Konečný – Merta 1976, 1980; Plaček 2001; Štětina 2000, 2004.

↑ Plán obou hradů a polních opevnění. Podle Konečný – Merta 1980

Okolí:

- (1) Olomučany (BK), hradní zřícenina Čertův hrad: N 49°20'13.83", E 16°39'6.15" (3,2 km).
- (2) Adamov (BK), PR Josefovské údolí s centrem Stará huť: N 49°18'24.98", E 16°40'39.38" (4 km).
- (3) Olomučany (BK), vápenický areál s pecemi Košův žleb: N 49°19'40.72", E 16°41'40.76" (4 km východo-severovýchodně).